

Statsrådet Wigforss vänder sig först mot satsen att en samverkan mellan väststaterna skulle trygga freden genom att hejda den ryska expansionen. Han förklarar "att en svensk anslutning till ett sådant västblock icke kan lägga någon tyngd i vågskålen som skulle kunna ändra balansens utslag för fred"; däremot skulle denna anslutning "öka misstänksamheten öster ut" genom att man där skulle frukta angreppshandlingar från vår sida.

Vad det första argumentet beträffar är det riktigt i precis samma mening som en soldat i en drabbning har rätt då han deserterar under hänvisning till att hans insats är utan betydelse för utgången. Det är självfallet att Sverige inte blir den avgörande faktorn, men lika självfallet att en sammanslutning vari Sverige och många andra stater ingår kan bli av sådan styrka att krig över huvud förhindras. Emellertid är det, väl att märka, inte på detta plan anhängarna av en samverkan främst resonerar. Tvärtom utgår vi från den tanken att ett isolerat Sverige riskerar att uppslukas, medan ett Sverige som har löfte om hjälp vid angrepp från öster kan känna sig relativt tryggt. Kort sagt, hr Wigforss gendriver — och gendriver utan framgång — ett argument för samverkan vilket icke haft, och icke bör ha, någon större vikt i debatten, medan han förbigår ett motiv som hör till de utslagsgivande. Då han tillägger att en organiserad samverkan skulle öka misstänksamheten — han måste väl också mena stegra anfällslusten — i öster, måste till denna synpunkt fogas två reflexioner. Skall Sverige också avstå från att stärka sitt försvar och söka närmande till de andra nordiska staterna därför att därmed följer ökad "misstänksamhet" i öster? Är vi icke ense om att ett löfte om hjälp utifrån är ett oändligt mycket säkrare medel att stävja den ryska expansionen vid våra gränser än ett uppträdande

som avser att "lugna" ryssarna; har undfallenheten i Polen, Tjeckoslovakien, Estland, Lettland, Litauen, Finland kunnat undanröja den ryska "misstänksamheten" och därmed trygga dessa staters oberoende?

En andra linje i hr Wigforss framställning — denna skall här upptas punkt för punkt, trots att själva uppläggningen gynnar isoleringsargumentationen — vänder sig mot tanken att vår risk att indras i ett allmänt krig är utomordentligt stor, att vi härvid blott kan komma med på västsidan och att av detta skäl en samverkan på förhand är av givet värde. Enligt hr Wigforss är det "mera antagligt att fronterna får sökas på andra håll"; baser i Skandinavien ligger för övrigt snarare i västmakternas än i Rysslands intresse. Och vidare: även om chansen att stå utanför är obetydlig bör vi akta oss för att bli engagerade från början. "Ingen har talat om vari fördelen skulle bestå att omedelbart vid ett krigsutbrott vara med som deltagare."

Att Skandinavien på grund av sitt läge ter sig som ett strategiskt viktigt område för parterna i ett stor-krig och därför med största sannolikhet kan väntas bli krigsskådeplats är så ofta och bestämt omvitnat från sakkunnigt håll i och utom Sverige att det icke finns skäl att stanna vid denna punkt. Alldeles oberoende härav faller hr Wigforss argumentation samman av andra skäl. För det första: ingen har tänkt sig att en samverkan skulle skapa plikt för Sverige att inskrida vid alla krigsfall, tvärtom har betonats att denna samverkan — såsom naturligt är i fråga om småstater — skall innebära löfte om hjälp utifrån vid angrepp på de skandinaviska staterna jämte plikt för dessa stater att uppehålla ett effektivt försvar och förbereda mottagandet av hjälp. För det andra: just genom att samverkan i händelse av krig är förberedd förbättras vår möjlighet att hålla stånd, och därmed förminskas också risken för ett angrepp. Denna grundläggande synpunkt berörs icke ens av hr Wigforss.

Icke heller diskuterar finansministern frågan om Nordens ställning. Skall, såsom i den norska pressen antytts, den skandinaviska samhörigheten torpederas genom att Sverige väljer en linje, Norge en annan? Skall Sverige göra sitt yttersta för att förbjuda de andra skandinaviska staterna att avstå från garantier som för dem — liksom i grunden för oss — är livsviktiga?

Isoleringens försvarare

Tre ministrar har nu uppträtt som isoleringspolitikens försvarare. Hr Sköld med sina tre inlägg i Morgontidningen har varit mest utförlig. Han slutade sina artiklar med uttryck av glädje över vad han åstadkommit, en glädje som av debatten att döma icke delats av någon annan. Utrikesministern höll på tisdagen ett föredrag om vår utrikespolitik inför en sluten krets av partivänner; däremot har han inte funnit skäl att inför riksdagen och allmänheten prestera något realför svar för sitt uppträdande under den senaste tiden, inte ens av sitt obegränsade uttalande att vår utrikespolitik är oberoende av Rysslands hållning mot Finland. Det största intresset påkallar finansministerns föredrag, dels därför att hr Wigforss är regeringens verkliga ledare, dels därför att hans intelligenta dialektik är att föredra framför hr Undéns torftighet och hr Skölds slarv.

Hr Wigforss förklarade i slutet av sitt enförande att bakom kraven på en samverkan funnes "medvetet eller omedvetet något slags motvilja mot tanken att passivt åse hur andra kämpar en strid som för oss har betydelse". Sätillvida har hr Wigforss rätt som, efter vad han själv utvecklar, Sverige inte kan känna "likgiltighet för de värden som genom krigets utgång kan stå på spel". Och om man anser att vårt eget öde beror av att den ena parten segrar, blir den neutrala ståndpunkten icke tilltalande, det lär även hr Wigforss erkänna. Men det är icke denna tankegång som leder till krav på samverkan. Tvärtom har det uttryckligen och ofta betonats att önskan att säkra Sveriges fred och att så långt möjligt bidra till tryggheten av freden i världen är avgörande för samverkanstanken.

Frågan är däremot om inte hr Wigforss uppfattning bestämmas av en s. k. ideologisk inställning. Hans slutord är oroande genom de minnen de väcker om statsrådstal före och efter det andra världskriget. "Vi fyller vår plikt både mot friheten och demokratin om vi lyckas bevara dem i vårt eget land, i den lilla del av världen där våra krafter och våra insatser har något att betyda." Under kriget talade hr Vougt om att demokratin kunde bestå i Sverige även om Tyskland segrade. Han menade naturligtvis inte detta, lika litet som hr Sköld menade allvar då han förklarade krigets utgång vara utan intresse för oss; det gällde för de båda herrarna att kurtisera tyskarna. Hr Wigforss är av annan kaliber. Men vill han verkligen antyda att svensk frihet och svensk demokrati kan bestå, om genom ett krig Ryssland blir världens herre? I så fall förstår man bättre hans ställningstagande. Men i så fall förstår man också att finansministerns ideologi icke bör bli bestämmande för svensk utrikespolitik.

Om hr Undéns senaste inlägg är föga att säga. Det som är av intresse har redan, i klarare form, sagts av hr Wigforss. Hr Undén påpekar att Dagens Nyheter först under de senaste månaderna bestämt tagit position för en fördragsmässigt organiserad samverkan; detta är riktigt, det har av denna tidning uttryckligen betonats — under erinran om att den utrikespolitiska utvecklingen gjort en förändrad utrikespolitik nödvändig. För hr Undén må en ändring i uppfattningen på grund av ett ändrat läge te sig svärförståelig — detta framgår bäst av hans beryktade ut-

talande om Finland —, men för de flesta torde det vara självklart att utrikespolitiken betingas av den utrikespolitiska situationen. Hr Undén är också förskräckt över att folkpartiets ledare icke förfäktar samma ståndpunkt som Dagens Nyheter; en press som inte lyder partiledningen oroar honom. Det är förklarligt att en socialdemokrat, van vid disciplin inom partipressen, tänker så, men det är genant att han tänker högt.

D·N

9/4 1948

Ockupation och undergång

I debatten om försvaret före andra världskriget skymtade icke sällan tanken att en ockupation av Sverige från en fientlig makts sida, i varje fall om den endast bleve partiell, vore att föredra framför ett krig. Man tänkte sig vid denna tid ockupationen såsom blott ett rent militärt besättande, en åtgärd utan större betydelse för befolkningen och utan ödesdigra verkningar för nationens framtida existens. När kriget var slutkämpat skulle, om den icke ockuperande makten eller maktgruppen segrade, allt återgå till det gamla; resultatet av en pacifistisk politik skulle bli att man i stället för ett förhärjande krig fick blott ett tillfälligt fientligt besittningstagande.

Även i andra länder framträdde denna tankegång, till och med under själva världskriget. Då Danmark